

N:o 80.

Af Herr C. A. Larsson: Om användande af Statsverkets öfverskottsmedel och i öfrigt disponibla tillgångar till bildande af en Statskassa, från hvilken vissa af statens utgifter skulle bestridas m. m.

Då representationsförändringen i vårt land genomfördes, så gjorde man sig den sangviniska förhoppningen, att statsförvaltningen skulle komma att undergå en lika tidsenlig reform.

Huru man blifvit gäckad i denna förhoppning visar oss de senaste sju riksdagarnes erfarenhet, men ännu mera den senast mottagna propositionen, angående statsverkets tillstånd och behof.

Efter att under en föregående tid hafva laborerat med större eller mindre brist i statskassan, visar den nu afgifna propositionen ett högst betydligt öfverskott, oansedt man gjort sig all möda att använda statsintraderna för både nödiga och mindre nödiga ändamål. Undersöker man förhållandet närmare och efterforskar den källa hvarutur det stora öfverflödet framvällt, så finner man att denna källa är "lyxen och superiet". Man kan visserligen säga att statens jernvägstrafik i viss mån bidragit till det uppkomna öfverskottet; men hufvudsakligen har detsamma härledt sig från tullmedlen och bränvinsskatten. Hvem är det då som hufvudsakligen drabbas af dessa begge skattetitlar? Jo, de rika och de bildade klasserna drabbas hårdast af tullen på fremmande lyx- och öfverflödsartiklar, hvaremot de lägre klasserna drabbas af den drygaste konsumtionsskatten på bränvinet. Härnäst i ordningen gör man sig den frågan: Kan man med full trygghet lita på att dessa begge källor i en längre framtid fortfara att lemna staten en så riklig inkomst?

Vågar Kongl. Maj:ts regering härpå gifva Riksdagen ett betryggande Ja till svar; då kan ock Riksdagen med lugn bevilja de ofantliga summor som nådigst

äskats till löneförhöjningar och dyrtidstillägg åt såväl högre som lägre embets- och tjänstemän af alla grader. Skulle deremot detta svar åtföljas af någon den ringaste betänklighet, då torde det icke kunna med fog klandras, om den närande klassens representanter inom Riksdagen, hvilkas kassor äro närmast att undergå den skarpaste åderlåtningen, då förändrade omständigheter gifva anledning till brist i statsintraderna, hysa någon betänklighet emot de pretenderade löneförhöjningarne.

Svenska folket har nu i mer än fem år väntat att Kongl. Maj:t skulle hafva i nåder villfarit dess underdåniga önskan, uttalad i Riksdagens underdåniga skrifvelse, angående de centrala embetsverkens omorganisation; men ännu synes man icke i detta afseende vilja lyssna till Riksdagens enhälliga önskan i detta afseende. Att döma af de innehållsrika anföranden, som innefattas uti bilagorna till den nådiga propositionen, vill det synas som skulle Riksdagen få vara tacksam för att Regeringen varit så nådig och förordnat *komitéer* som skulle utreda saker, hvilka ingen är bättre i tillfälle att bedöma än Kongl. Maj:ts egna rådgifvare sjelfve. Komitéer hafva på senare tider kommit så på modet här i landet att snart sagdt ingen den ringaste reform kan genomföras utan att först hafva blifvit behandlad af en sådan; men som resultatet af de flesta komitéer blifvit så föga tillfredsställande att ingen blifvit belåten, hafva de kommit i sådan missaktning hos den stora allmänheten, att desamma numera betraktas såsom beslöjade afslag på de riksdagsskrifvelser, hvilka framkallat dem.

På riksdagen 1867 väcktes och vid den följande riksdagen förnyades en motion af dåvarande ledamoten i Andra Kammaren Rådman Björck från Göteborg. Denna motion, som grundade sig på en mångårig nitisk riksdagsverksamhet, kallades då den aktade representantens testamente till Riksdagen och innehåller så många tankvärda sanningar att den är fullt värd att återkallas i ett friskare minne. Hade regeringen velat fullständigare tillgodogöra sig den utredning, som förekommer ej mindre uti dessa motioner än ock det särskilda Utskottets deröfver afgifna betänkande, så skulle ingen komité erfordrats och ingen nödig embets- eller tjänsteman varit i behof af dyrtidstillägg eller löneförhöjning. Den genomgående tanken i dessa handlingar är, att alla statens tjenare skulle hållas till full sysselsättning och åtnjuta tillräcklig aflöning.

Första Kammaren biföll visserligen icke det särskilda Utskottets betänkande i sin helhet, på sätt förhållandet var inom Andra Kammaren; men uti motiveringen till Riksdagens underdåniga skrifvelse heter det dock: »I fråga om styrelseverken, har under Riksdagens öfvervägande kommit, om icke en väsentlig förenkling och reda i förvaltningen kunde vara att ernå genom vissa nu fristående embetsverks förening.» Har man funnit spår till något enda försök i denna riktning? Erfarenheten svarar, tyvärr, ett bleklagt »nej» härpå.

Vidare heter det: »Bristen på enhet i vår administration torde ingenstädes vara mera i ögonen fallande än just i administrationen af krigsstyrelsen och af rikets

medel- och kassaförvaltning. Såsom den senare är ordnad, med fastighetsvärden splittrad på Kammarkollegium, Arméförvaltningen, förvaltningen af Sjöärendena, Serafimer-ordensgillet och Öfverintendents-embetet, med de mångfaldiga olika fonderna fördelade på olika styrelse- och embetsverk, med en tvåfaldig hufvudförvaltning af rikets löpande inkomster och utgifter, med särskilda ineliggande kassor för hvart och ett af de verk, som sjelfva disponera sina anslag, med en mångfald af upp- bördskassor och med föråldrade former för liqvider och penningeomsättning, synes den föga motsvara vår tids fordringar och anspråk.» Huru många af de härutinnan påpekade olägenheterna stå icke ännu oförändrade kvar? De viktigaste förändringar som timat, äro, att en del fonder numera öfverlemnats till Statskontoret; men ännu under statsrevisionen förra året förvarades desamma i sina särskilda lådor inom räntekammaren, redovisades i hvar sina räkenskaper och egde hvar sina särskilda låne- och säkerhetshandlingar, alldeles som de haft olika egare, ehuru de äro statens gemensamma egendom. Den onödiga vidlyftighet i räkenskapsföringen, som här af uppkommer, är så i ögonen fallande att man kan med goda skäl påstå att icke ens den reformen är mer än till en ringa del genomförd, uppenbarligen i syfte att kvarhålla så många tjänster som möjligt.

Det heter slutligen i den åberopade underdåniga skrifvelsen: »En stats finanser fordrar att beräkningen af utgifterna kan grunda sig på säker beräkning af inkomsterna, på hastig och klar öfersigt af statskassans ställning. Erfarenheten har bekräftat att svenska finansverkets organisation lägger alltför många hinder i vägen för en sådan öfersigt och sammanhållning. Riksdagen tror sig böra uttala den öfvertygelsen att den väl behöfliga förenklingen bör kunna åstadkommas, dels genom sammanförandet af alla fastigheters och fonders vård under gemensam förvaltning, dels genom en sådan förändring i sjelfva bokförings- och liqvidationssättet, som, utan uppföring af nödiga garantier, kan möjliggöra de skilda kassornas förening till en *statskassa*. Så skref Riksdagen 1868 till Kongl. Maj:t; men fastän en så rundlig tid sedan dess förflutit, så står dock saken ännu nästan på samma ståndpunkt utan hopp om någon snar förändring.

Det ser på den Kongl. propositionen ut som om de upplyste herrar och män, hvilka hafva det dyrbara förtroendet att vara Kongl. Maj:ts rådgifvare, satte löneförhöjningsfrågan i första rummet och de af Riksdagen underdånigst påyrkade reformerna (i administrationen) i andra rummet, ehuru desse herrar och män så länge vetat hvad representationen önskat. Under sådana förhållanden torde det vara ganska ursäktligt om Riksdagen skulle finna sig nödsakad vägra dess bifall till hvad Kongl. Maj:t uti dess nådiga proposition äskat.

På grund af hvad jag sålunda anfört och under åberopande för öfrigt af de upplysningar som inhentas af herr Rådman Björks motioner åren 1867 och 1868 samt särskilda Utskottets utlåtande öfver den senare äfvensom Riksdagens deraf föranledda skrifvelse, vågar jag vördsamt föreslå:

att Riksdagen ville vägra sitt bifall till de af Kongl. Maj:t äskade löneförhöjningar och dyrtidstillägg såväl för detta som nästkommande år; men i stället anslå en lämplig summa att ställas till Kongl. Maj:ts nådiga disposition, för att användas till afhjelpande af de nödvändigaste behofven för de svagast lönade tjenstemännen, intill dess en omständlig förenkling och omorganisation inom embetsverken kan blifva genomförd;

att till bildande af en sådan statskassa, som i ofvan citerade underdåniga skrifvelse omförmäles, måtte användas:

den behållning af statsverkets tillgångar, hvilken, enligt 1871 års rikshufvudbok, utgjorde i rundt tal 31,000,000.

behållningarne af samtliga under Statskontorets vård ställda fonder, hvilka behållningar under sistlidne Oktober månad utgjorde cirka 8,100,000.

öfverskottet af de under innevarande år påräknade inkomster cirka 9,100,000.

Summa R:dr 48,200,000.

att Statskontoret af dessa medel förskotterar de summor, hvilka må kunna beviljas till jernvägsbyggnader för statens räkning mot erhållande af Riksgälds-kontorets räntebärande obligationer;

att öfriga statsverkets behållningar göres räntebärande, helst genom inköp af obligationer, Statens eller Hypoteksbankens, de der kunna vid behof lätt realiserar; samt

att statskassans tillgångar för framtiden användas i första rummet till fyllande af de brister, som må uppkomma genom tull- och bränvinsmedlens förminskning eller grundräntornas och indelningsverkets minskning, innan nya skatter må uttagas.

C. A. Larsson,

från Östergötland.